

O‘ZBEKISTONDA FUQAROLIK JAMIYATINING KONSEPTUAL ASOSLARINING SHAKLLANISHI

Sultonova Zilolaxon Otamirza qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20158489>

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida fuqarolik jamiyatining shakllanish jarayonlari, uning konseptual asoslari hamda zamonaviy rivojlanish bosqichlari tahlil qilinadi. Shuningdek, davlat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar, nodavlat notijorat tashkilotlarining roli, fuqarolik faolligi va huquqiy davlat qurishdagi o‘rni ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Maqolada fuqarolik jamiyatining rivojlanishiga ta‘sir etuvchi omillar, qonunchilik asoslari va amalga oshirilayotgan islohotlar yoritilgan.

Аннотация: В данной статье анализируются процессы формирования гражданского общества в Республике Узбекистан, его концептуальные основы и современные этапы развития. Также научно обоснованы взаимоотношения государства и общества, роль неправительственных некоммерческих организаций, гражданского активизма и их роль в построении правового государства. В статье рассматриваются факторы, влияющие на развитие гражданского общества, законодательная база и проводимые реформы.

Abstract: This article analyzes the processes of formation of civil society in the Republic of Uzbekistan, its conceptual foundations and modern stages of development. Also, the relationship between the state and society, the role of non-governmental non-profit organizations, civic activism and their role in building a legal state are scientifically substantiated. The article covers the factors influencing the development of civil society, the legislative framework and the reforms being implemented.

Kalit so‘zlar: fuqarolik jamiyati, huquqiy davlat, demokratiya, islohotlar, nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolik faolligi, ijtimoiy sheriklik, qonunchilik, ochiqlik, boshqaruv.

Ключевые слова: гражданское общество, верховенство права, демократия, реформы, неправительственные организации, гражданский активизм, социальное партнерство, законодательство, открытость, управление

Keywords: civil society, rule of law, democracy, reforms, non-governmental organizations, civic activism, social partnership, legislation, openness, governance

O‘zbekiston Respublikasida fuqarolik jamiyatini shakllantirish masalasi mustaqillik yillaridan boshlab davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, so‘nggi yillarda bu borada amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar mazkur tizimni yangi bosqichga olib chiqdi. Prezident Shavkat Mirziyoyev o‘zining “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” asarida fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish masalasiga alohida to‘xtalib, quyidagilarni ta‘kidlaydi: “Fuqarolik jamiyati institutlari davlat va jamiyat o‘rtasida mustahkam ko‘prik vazifasini bajaradi”¹. Mazkur fikr fuqarolik jamiyati nafaqat ijtimoiy, balki siyosiy va huquqiy rivojlanishning muhim elementi ekanligini ko‘rsatadi. Ushbu maqolada aynan fuqarolik jamiyatining konseptual asoslari va uning O‘zbekistonda shakllanish jarayoni ilmiy tahlil qilinadi. Fuqarolik jamiyati — bu davlatdan nisbatan mustaqil bo‘lgan, lekin u bilan o‘zaro

¹ Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi, 2021.

hamkorlikda faoliyat yurituvchi ijtimoiy institutlar tizimidir. Unga jamoat tashkilotlari, nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari va fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari kiradi. Ilmiy adabiyotlarda fuqarolik jamiyati quyidagi asosiy belgilar bilan tavsiflanadi: shaxs erkinligi va huquqlarining ustuvorligi, qonun ustuvorligi, ijtimoiy faollik, davlat va jamiyat o'rtasidagi muvozanat.² Fuqarolik jamiyati tushunchasi ilk bor G'arb siyosiy-falsafiy tafakkurida shakllangan bo'lsa-da, bugungi kunda u universal ijtimoiy model sifatida e'tirof etiladi². O'zbekistonda fuqarolik jamiyatining shakllanishi bir necha bosqichlarda amalga oshirildi:

Birinchi bosqich (1991–2000-yillar)

Bu davrda mustaqil davlat asoslari yaratildi va fuqarolik jamiyatining huquqiy poydevori shakllandi. “Konstitutsiya qabul qilinishi fuqarolik jamiyatining asosiy tamoyillarini belgilab berdi”³.

Ikkinchi bosqich (2000–2016-yillar)

Mazkur davrda nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyati kengaydi, fuqarolarning ijtimoiy faolligi ortdi. Davlat tomonidan ijtimoiy sheriklik mexanizmlari joriy etildi.

Uchinchi bosqich (2017-yildan hozirgacha)

Yangi davrda fuqarolik jamiyatini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Ochiqlik, shaffoflik va hisobdorlik tamoyillari kuchaytirildi. “Xalq davlat organlariga emas, balki davlat organlari xalqimizga xizmat qilishi kerak” degan prinsip ilgari surildi.

Fuqarolik jamiyatining muhim elementlari quyidagilardan iborat:

Nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, kasaba uyushmalari. Mazkur institutlar jamiyatda ijtimoiy muvozanatni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, nodavlat tashkilotlar aholining muammolarini davlatga yetkazishda vositachi sifatida xizmat qiladi. O'zbekistonda fuqarolik jamiyatini rivojlantirishga qaratilgan qator qonunlar qabul qilingan:

“Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida”gi Qonun

“Ijtimoiy sheriklik to'g'risida”gi Qonun

“Jamoatchilik nazorati to'g'risida”gi Qonun

Mazkur hujjatlar fuqarolik jamiyatining huquqiy asosini mustahkamlab, fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirokini kengaytiradi.

Bugungi kunda O'zbekistonda fuqarolik jamiyati quyidagi yo'nalishlarda rivojlanmoqda:

raqamli fuqarolik jamiyati shakllanishi;

ochiq ma'lumotlar tizimining kengayishi;

fuqarolarning siyosiy faolligining ortishi;

yoshlar va ayollar ishtirokining kengayishi.

Bu jarayonlar mamlakatda demokratik islohotlarning chuqurlashayotganidan dalolat beradi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda fuqarolik jamiyatining konseptual asoslari izchil ravishda shakllanib bormoqda. Bu jarayon davlat siyosati, qonunchilik islohotlari va fuqarolarning ijtimoiy faolligi bilan uzviy bog'liqdir.

² Siyosatshunoslik asoslari darsligi, 2019.

³ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
2. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
3. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023.
4. “Nodavlat notijorat tashkilotlari to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 1999.
5. “Ijtimoiy sheriklik to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 2014.